

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yksiköt

SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAINEN LASTEN JA NUORTEN TUKIHENKILÖTOIMINTA

| | |
|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Voimassa | 1.4.2024– 31.3.2034 |
| Luokka | Ydintoiminnot |
| Asiasanat | lapset, nuoret, tukihenkilö, vapaaehtoinen, vapaaehtoistoiminta |
| Diaarinumero | HEL 2023-012782 |
| Säädökset | Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 28 §; Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) |

SISÄLLYS

| | |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| 1 YLEISTÄ..... | 2 |
| 2 TUKIHENKILÖTOIMINNAN TARKOITUS JA VAPAAEHTOISTYÖNÄ JÄRJESTETTY TUKIHENKILÖTOIMINTA..... | 2 |
| 3 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖPALVELUN EDELLYTYKSET..... | 3 |
| 4 TUKIHENKILÖTOIMINNAN TOTEUTUS..... | 3 |
| 4.1 Lapsen läheisverkostosta tuleva tukihenkilö..... | 4 |
| 4.2 Päätös palvelusta..... | 4 |
| 5 VAPAAEHTOISEKSI TUKIHENKILÖKSI HELSINGIN KAUPUNGILLE..... | 5 |
| 5.1 Esteet vapaaehtoisen tukihenkilön valintaan..... | 5 |
| 5.2 Vapaaehtoisen tukihenkilön valmennus ja tukisuhteen valvonta sekä tuki..... | 6 |
| 6 HARRASTEKULUKORVAUS VAPAAEHTOISESSA TUKIHENKILÖTOIMINNASSA..... | 6 |
| 7 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖN VAITIOLOVELVOLLISUUS..... | 6 |
| 8 VAKUUTUKSET..... | 7 |

1 YLEISTÄ

Pysyväisohje koskee sosiaalihuoltolain mukaisen tukihenkilöpalvelun järjestämistä ja toteuttamista erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten tukihenkilötoimintaa koskeva aiempi pysyväisohje (3.1.7 Lastensuojelulain mukainen tukihenkilötoiminta, palkkiot ja harrastuskulujen korvaukset, 1.9.2010) on kumottu toimialajohtajan päätöksellä 30.5.2019 § 87.

Pysyväisohjetta on muutettu vastaamaan nykyistä lainsäädäntöä ja toiminnan ajantasaista kuvausta. Uuden pysyväisohjeen mukaisesti lapsi, jolle järjestetään tukihenkilöpalvelua, voi olla erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaana. Ohjeeseen on lisätty ajantasainen ohjeistus vapaaehtoiselle tukihenkilölle maksettavista korvauksista. Tukihenkilöpalkkio on poistunut käytöstä, ja uuden ohjeen mukaisesti tukihenkilölle suoritetaan kuukausittaista harrastekulukorvausta. Lisäksi uudessa ohjeessa tarkennetaan vapaaehtoisten tukihenkilöiden valmennusta, ja maininta ryhmämuotoisesta tukihenkilötoiminnasta on poistettu.

2 TUKIHENKILÖTOIMINNAN TARKOITUS JA VAPAAEHTOISTYÖNÄ JÄRJESTETTY TUKIHENKILÖTOIMINTA

Tukihenkilötoiminnasta säädetään sosiaalihuoltolain 28 §:ssä, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää tukihenkilötoimintaa lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. Palvelu on tarkoitettu sosiaalihuoltolain mukaisessa erityisen tuen tarpeessa oleville tai lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat elämäntilanteensa vuoksi tuekseen perheen ulkopuolista turvallisen aikuisen tukea ja jotka haluavat oman vapaaehtoisen tukihenkilön. Vapaaehtoinen tukihenkilö voi tarjota lapselle pitkäaikaisen perheen ulkopuolisen aikuissuhteen ja näin tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Palvelun myöntämisen tulee perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin.

Tukihenkilö on tavallinen, täysi-ikäinen ihminen, joka auttaa ja tukee lapsiperhettä vapaaehtoistyönä. Tukihenkilötoiminta palvelee parhaiten seitsemän vuotta täyttäneitä lapsia perheineen. Yläikäraja palvelun hakemiselle on 17 vuotta. Palvelu voi sosiaalityöntekijän arviointiin perustuen jatkua jälkihuollossa tai nuorten sosiaalityössä.

Tukihenkilö tapaa tuettavaansa pääosin kaksi kertaa kuukaudessa erilaisen tekemisen merkeissä. Tukihenkilö ja tuettava saattavat esimerkiksi yhdessä kokeilla erilaisia urheilulajeja, käydä elokuvissa, luontorekillä tai tutustua kulttuuri- ja teatteritarjontaan. Perheen ulkopuolisena aikuisena tukihenkilön merkityksellisin tehtävä on mahdollistaa lapselle tai nuorelle myönteistä vuorovaikutussuhdetta, positiivisia onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä arkisissa asioissa.

3 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖPALVELUN EDELLYTYKSET

Sosiaalihuoltolain 28 § mukainen tukihenkilötoiminta on palvelu, jonka myöntämisessä kunta voi käyttää harkintaa. Palvelun edellytysten tulee täytyä palvelua haettaessa, ja edellytysten täytyminen tulee kirjata asiakastietoihin. Vapaaehtoisen tukihenkilöpalvelun edellytykset ovat:

- 1) Lapsella on erityisen tuen tai lastensuojelun asiakkuus.
- 2) Tukisuhteen aloittamisen oikea-aikaisuus ja tarve on kartoitettu ja arvioitu lapsen edun näkökulmasta. Perheessä ei ole akuutteja kriisejä, eikä lapsella ole muita päällekkäisiä, intensiivisiä sosiaalihuollon tai terveydenhuollon palveluja.
- 3) Lapsen läheisverkostot on kartoitettu, eikä sieltä löydy luotettavaa aikuista, joka kykenisi tarjoamaan tukea ja myönteistä vuorovaikutussuhdetta.
- 4) Lapsen huoltajat hyväksyvät palvelun järjestämisen, ja heillä on riittävästi voimavaroja tukea lasta kiinnittymään tukisuhteeseen. Huoltajan toimintakyvyn tulee olla sellainen, että hän kykenee sopimaan aikataulut vapaaehtoisen kanssa ja huolehtimaan, että lapsi on ajallaan lähdössä tapaamisiin. Huoltajan käytös ei saa olla uhkaavaa vapaaehtoista kohtaan. Huoltaja ei voi asettaa omia vaatimuksia tukisuhteelle, vaan tukisuhde palvelee lasta/nuorta. Huoltajan tulee ymmärtää vapaaehtoisen tukihenkilön rooli.
- 5) Lapsen vointi, toimintakyky ja käyttäytyminen on sen kaltaista, että lapsi pystyy tutustumaan vieraaseen aikuiseen, pysymään yhteisissä sopimuksissa ja liikkumaan kodin ulkopuolella turvallisesti tukihenkilön kanssa. Lapsi jaksaa tavata tukihenkilöä kahdesti kuukaudessa.
- 6) Lapsen arjessa on aikaa tukihenkilön tapaamisiin noin kaksi kertaa kuukaudessa. Lapsen arjessa ei esimerkiksi voi olla liian montaa harrastusta. Lapsen tulee asua Helsingissä, poikkeuksena tukisuhteen aikana tapahtuva sijoitus Helsingin ulkopuolelle.

4 TUKIHENKILÖTOIMINNAN TOTEUTUS

Sosiaalityöntekijät hakevat vapaaehtoista tukihenkilöä asiakkailleen erillisten ohjeiden mukaisesti Apotin palveluläheteellä lastensuojelun ja perhesosiaalityön asiakasohjauksesta. Palvelulähete on voimassa enintään vuoden ajan.

Kun lapselle sopiva tukihenkilö löytyy, tukihenkilötoiminnan työntekijät ovat sosiaalityöntekijään yhteydessä. Sosiaalityöntekijän on tässä vaiheessa tärkeää vielä varmistaa lapsen mielipide palvelun käynnistämisestä, ja että lapsi on motivoitunut ja valmis sitoutumaan toimintaan.

Tukihenkilötoimintaa aloitettaessa järjestetään yhteinen aloituspalaveri, jossa on mukana lapsi, huoltaja, vastuusosiaalityöntekijä, vapaaehtoinen tukihenkilö sekä

tukihenkilötoiminnan työntekijä. Tapaamisessa laaditaan tutustumisajalle sopimus, ja lapsen vastuusosiaalityöntekijä tekee asiakastietojärjestelmään päätöksen palvelun järjestämisestä. Ensimmäinen päätös tehdään noin puolen vuoden ajalle. Sosiaalityöntekijä sopii ajankohdan seurantalaverille, jossa sovitaan tukisuhteen jatkosta. Jatkoa sovitaan eteenpäin vuodeksi kerrallaan.

Mikäli lapsen sosiaalihuollon asiakkuus siirtyy toiselle sosiaalityöntekijälle tukihenkilöpalvelun aikana, on tärkeä välittää uudelle sosiaalityöntekijälle tiedot tukisuhdetta koskevista aikatauluista ja siitä, mitä tukisuhteen seurannasta on sovittu.

4.1 Lapsen läheisverkostosta tuleva tukihenkilö

Verkostotukihenkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka löytyy lapsen luonnollisesta läheisverkostosta. Verkostotukihenkilö ei voi olla ammattisuhteessa asiakkaaseen samaan aikaan toimiessaan vapaaehtoisena tukihenkilönä. Lähisukulainen (isovanhemmat tai vanhempien sisarukset) tai lapsen kummi ei voi toimia tukihenkilönä.

Verkostotukihenkilön on ymmärrettävä ja sitouduttava tukihenkilöroolinsa sekä ymmärrettävä siihen liittyvät haasteet. Verkostotukihenkilön löytyessä sosiaalityöntekijän tulee olla yhteydessä tukihenkilötoiminnan työntekijöihin. Verkostotukihenkilöt käyvät läpi saman valintaprosessin kuin muutkin tukihenkilöksi hakevat ja heidät valmennetaan toimintaan.

4.2 Päätös palvelusta

Sosiaalityöntekijä tekee lapsiperheiden palvelutehtävissä sosiaalihuoltolain mukaisen päätöksen tukihenkilöpalvelun myöntämisestä lapselle. Päätöksen tulee olla voimassa koko palvelun ajan. Päätös tehdään korkeintaan vuodeksi kerrallaan. Sosiaalityöntekijä kirjaa palvelun lapsen asiakassuunnitelmaan.

Asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen, muutoksenhakukelpoinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Sosiaalihuoltolain mukainen tukeminen on harkinnanvaraista, ja sosiaalityöntekijän tulee tehdä kielteinen päätös, mikäli asiakas on hakenut palvelua, ja tukihenkilöpalvelun edellytykset eivät täyty tai palvelun ei muista syistä arvioida soveltuvan lapselle. Päätös on muutoksenhakukelpoinen, ja siitä voi valittaa sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan jaostoon. Kielteinen päätös voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Hakemus tukihenkilöstä hylätään, koska:

(yksi tai useampi alla mainituista kriteereistä täyttyy)

- Lapsi ei ole erityisen tuen sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaana.
- Tukihenkilön järjestäminen ei perustu asiakassuunnitelmaan.

- Lapselle ja/tai perheelle on jo järjestetty muita, monipuolisia ja intensiivisiä avoimuuden tukitoimia.
- Lapsen läheisverkostot on kartoitettu, ja läheisverkostosta löytyy lasta tukevia aikuisia.

5 VAPAAEHTOISEKSI TUKIHENKILÖKSI HELSINGIN KAUPUNGILLE

Tukihenkilön soveltuvuus tehtävään tarkistetaan ja arvioidaan. Vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi haluavien soveltuvuus selvitetään tukihenkilötoiminnan työntekijän tekemällä haastattelulla sekä rikosrekisteriotteen tarkastamisella (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 148/2014). Vapaaehtoiseksi hakevalle lähetetään haastattelukutsun liitteenä selvitys siitä, miten henkilötietoja tukihenkilötoiminnassa käsitellään.

Ennen toimintaan hyväksymistä tulee selvittää henkilön motiivit ryhtyä vapaaehtoistoimintaan sekä arvioida henkilön edellytykset ja valmiudet tehtävään. Vapaaehtoisen tukihenkilön tulee olla täysi-ikäinen ja hänen tulee olla riittävän toimintakykyinen ja hallita sähköisten lomakkeiden käyttö tukisuhteessa. Vapaaehtoisen oman elämän tulee olla tasapainoista. Vapaaehtoiselta odotetaan sitoutumiskykyä ja halua sekä valmiutta ottaa kontaktia lapseen tai nuoreen. Toimintaan mukaan soveltuva henkilö on aikuinen, joka tunnistaa omat rajansa ja haluaa antaa aikaansa ollakseen lapsen tai nuoren aikuisystävä.

5.1 Esteet vapaaehtoisen tukihenkilön valintaan

Esteeksi vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi valinnalle voivat muodostua seuraavat asiat:

- Haasteet elämänhallinnassa: mielenterveysongelmat, päihteidenkäyttö, oma kriisi liian lähellä tai käsittelemättä, fyysisen terveyden ongelmat, ajankäyttöön liittyvät ongelmat (liian kiireinen), juuri alkamassa oleva psykoterapia
- Rikostausta
- Tukihenkilön rooli ja rajat ovat epäselviä. Tukihenkilö tarvitsee oma-aloitteisuutta, tukihenkilö ei voi olla liian passiivinen, eikä liian aktiivinen.
- Fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen toimintakyvyn kapeus, josta aiheutuu haasteita tukisuhteen yhteensovittamiselle
- Ei osaa kunnioittaa vaitiolovelvollisuutta.

5.2 Vapaaehtoisen tukihenkilön valmennus ja tukisuhteen valvonta sekä tuki

Taustaselvitysten ja soveltuvuuden perusteella toimintaan valitaan mukaan henkilöt, jotka kutsutaan valmennuskurssille. Valmennuksen jälkeen tukihenkilölle osoitetaan oma tuettava lapsi/nuori.

Vastuu tukisuhteen lapsikohtaisesta valvonnasta on aloituspalaverin jälkeen lapsen vastuusosiaalityöntekijällä. Tukihenkilö ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään, jos tukisuhteessa ilmenee haasteita tai esiintyy huolta tuettavasta. Sosiaalityöntekijä arvioi vähintään kerran vuodessa tukisuhteen tilannetta olemalla yhteydessä tukihenkilöön ja asiakkaaseen.

Tukihenkilötoiminta tarjoaa tukihenkilöille lisäkoulutuksia, virkistystilaisuuksia ja vertaistukea tukisuhteen aikana. Tukihenkilötoiminnan työntekijät ovat aktiivisesti yhteydessä tukihenkilöihin tarjoamalla heille tukea omaan jaksamiseen tukisuhteen aikana.

6 HARRASTEKULUKORVAUS VAPAAEHTOISESSA TUKIHENKILÖTOIMINNASSA

Tukihenkilötoiminnassa on käytävissä harrastekulukorvaus tukihenkilön ja tuettavan yhteiseen tekemiseen. Toimialajohtaja päättää harrastekulukorvauksen tasosta. Harrastekulukorvauksella voi maksaa erilaisia aktiviteetteja ja pääsymaksuja, ja sitä voi käyttää myös yhteiseen ruokailuun. Elintarvikeostoissa edellytyksenä on, että korvausta ei käytetä alkoholiin eikä tupakkatuotteisiin. Tuettavalle voi ostaa kohtuuhintaisen joulutai syntymäpäivälahjan, jos harrastekulukorvausta on jäljellä. Tukihenkilö voi suunnitella vapaasti korvauksen käytön pysyen osoitetussa budjetissa päätöksen voimassaolon aikana.

Tukihenkilö maksaa yhteisen tekemisen kulut ensin itse ja laskuttaa menot kuitteja vastaan tukihenkilötoiminnan antamien ohjeiden mukaisesti tukihenkilötoiminnan sähköisen laskutusjärjestelmän kautta. Laskun saavuttua laskutusjärjestelmään toimistosihiteeri tarkastaa laskun ja sen liitteet ja maksaa laskun Apotin kautta. Laskun maksaminen edellyttää voimassa olevaa tukihenkilöpäätöstä ajalta, jolle laskun kulut kohdistuvat.

7 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖN VAITIOLOVELVOLLISUUS

Tukihenkilöt ovat vaitiolovelvollisia lapsen ja perheen asioista sekä heidän asiakkuudestaan. Vaitiolovelvollisuus on voimassa tukisuhteen aikana sekä sen päätyttyä. Tukihenkilöt allekirjoittavat vaitiolosituksen tukihenkilövalmennuksen aikana, ja sitoumus säilytetään tukihenkilön haastattelukaavakkeen kanssa arkistossa.

8 VAKUUTUKSET

Helsingin kaupungin vapaaehtoiset tukihenkilöt kuuluvat ryhmätapaturmavakuutuksen piiriin. Vakuutus on voimassa vapaaehtoistytötä suoritettaessa ja näihin tehtäviin välittömästi liittyvillä meno- ja paluumatkoilla.

LISÄTIETOJA

lastensuojelun ja perhesosiaalityön palvelujen päällikkö

toiminnansuunnittelija

ALLEKIRJOITUS

toimialajohtaja
sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja